

ALEXANDRU IOAN CUZA: CONTROVERSE ȘI REALITATE ISTORICĂ

*Dr. Dragoș Dumitru DRAGOMIR**

Unirea Principatelor Române, momentul care l-a propulsat pe Alexandru Ioan Cuza în istoria neamului românesc, s-a realizat într-un context complex și într-o epocă tumultuoasă.

Unul din evenimentele majore care au contribuit la această realizare este războiul Crimeii, care are la bază, într-o măsură mai mare decât se recunoaște în general, problematica religioasă. În secolul al XIX-lea avântul religios era mult mai pronunțat decât astăzi. La ceremonia Luminii Sfinte din Sâmbăta Paștelui de la Ierusalim, mii de credincioși se îngrămădeau la Sfântul Mormânt pentru a-și aprinde lumânările de la flăcările miraculoase care apăreau acolo. Grupuri rivale de ortodocși - greci, bulgari, moldoveni, sârbi și ruși - se înghionteau pentru a-și aprinde lumânările primii; se lua la bătaie; iar uneori credincioșii mureau călcați în picioare sau sufocați de fum. Mai mult, în anul 1846, Paștele a căzut în aceeași zi după calendarul catolic și după cel ortodox, astfel încât locurile sfinte erau mult mai aglomerate ca de obicei și domnea o stare de tensiune. Până în 10 aprilie, Vinerea Mare din acel an, la Ierusalim se strânseseră 20.000 de pelerini. Rivalitatea dintre catolici și ortodocși pentru întâietatea la sfântul altar a degenerat până la stadiul unui carnagiu. Biserica Sfântului Mormânt a devenit un câmp de luptă. Grupurile de credincioși se băteau nu numai cu pumnii, ci și cu crucifixe, sfeșnice, potire, candelă, cădelnițe și chiar bucăți de lemn pe care le smulgeau din sanctuare, ba chiar cu pistoale și cuțite aduse pe ascuns la Sfântul Mormânt. Când biserica a fost evacuată de gărzile lui Mehmet Pașa, peste 40 de oameni zăceau fără suflare. Această dispută religioasă a căpătat conotații internaționale. În spatele rivalităților s-au așezat Franța, care-i sprijinea pe catolici și Rusia care-i sprijinea pe ortodocși.¹

Pornind de la această problemă, treptat, s-a ajuns la războiul Crimeii (1853-1856), conflict armat între Imperiul Rus, pe de-o parte, și o alianță a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei, a celui de-al doilea Imperiu Francez, a Regatului Sardiniei și a Imperiului Otoman.² Războiul Crimeii poate fi considerat un punct de cotitură în desfășurarea războaielor. Pierderile au fost imense, a fost primul război cu adevărat modern, purtat cu

*Liceul Tehnologic „I.C.Brătianu” Nicolae Bălcescu.

¹ Orlando Figes, *Crimeea. Ultima cruciadă*, Editura Polirom, 2019, pp. 29-32.

² Alexandra Șerban, *Ciocnirea imperiilor: Războiul Crimeii (1853-1856) în fotografii*, în <https://historia.ro/>

tehnologii noi, au existat inovații importante în medicina militară (Florence Nightingale a înființat, în spitalul militar Scutari din Istanbul, unde erau îngrijiți soldații bolnavi și răniți în Crimeea, o bucătărie, o spălătorie, o sală de clasă și o bibliotecă pentru stimularea intelectuală și divertismentul pacienților), gastronomie (bucătarul francez Alexis Benoit Soyer s-a asigurat de existența unor bucătari, a unor rețete utile și mijloace pentru a găti corect alimentele - aragazul portabil Soyer pe care l-a inventat a rămas în uzul armatei, cu modificări, mai bine de un secol) corespondenți de război și fotografi aflați chiar la fața locului (fotograful englez Roger Fenton a folosit o cameră obscură mobilă, unde putea developa filme în mai puțin de 10 minute de expunere și a realizat în Crimeea primele documente fotografice extinse ale unui război).³ Așa cum nota scriitorul american Nathaniel Hawthorne în *The English Notebooks*, anul 1854 a „făcut cât 50 de ani obișnuiți” în subminarea aristocrației.⁴

Rusia a fost învinsă și la finalul războiului, prin Tratatul de la Paris (1856) s-a stabilit, pentru Principate, faptul că Regulamentele Organice vor fi revizuite potrivit dorințelor românilor. În acest scop se va convoca în fiecare Principat câte un Divan ad-hoc, compus astfel încât să reprezinte în modul cel mai exact interesele tuturor claselor societății. Franța a refuzat cererea Austriei ca membrii divanurilor să nu fie desemnați prin alegeri ci numiți de caimacani. Dorințele acestor divanuri vor fi examinate de puterile europene iar rezultatul final, exprimat printr-o convenție care se va încheia tot la Paris. În timpul consultării Divanurilor, Principatele vor fi conduse de cât un caimacan (loctiitor de domn – deoarece mandatele de domnie, de 7 ani, ale lui Barbu Știrbei și Grigore Ghica tocmai expiraseră).⁵

În conformitate cu Regulamentele Organice, la conducerea Principatelor trebuiau să fie instalați câte trei caimacani. În schimb, Poarta a decis să numească doar unul. În Moldova a fost instaurat Toderiță (Teodor) Balș, la 20 iulie 1856. Acesta datora numirea în funcție austriecilor, ce plătiseră unei bănci din Turcia, intermediară în tranzacție, suma de 25.000 galbeni. Foarte repede a devenit clar pentru toată lumea că Toderiță Balș era, așa cum îl caracteriza un contemporan, „unealta fidelă și lipsită de orice scrupule a austriecilor”.

³ Andreea Lupșor, *Războiul Crimeii, o greșeală sau un conflict hotărâtor pentru soarta Europei?*, în <https://historia.ro/>

⁴ *The Project Gutenberg eBook of Passages from the English Notebooks, Complete*; <https://www.gutenberg.org/cache/epub/7878/pg7878-images.html>

⁵ Academia Română. Secția de Științe Istorice și Arheologie, *Istoria Românilor. Vol. VII, Tom I. Constituirea României moderne (1821-1878)*, Coordonator: Acad. Dan Berindei, Editura Enciclopedică, București, 2003, pp. 430-435.

Sub mandatul lui Toderiță Balș, staroștii austriece erau prezenți în fiecare oraș al Moldovei și, alături de reprezentanții administrației, „culegeau” semnături pentru petițiile cu caracter separatist. Aceste petiții se adresau preponderent Porții Otomane. Fără excepție, formulau solicitarea ca Moldova să se mențină în vechile ei drepturi și privilegii.

La 21 septembrie 1856 a sosit la Iași ordinul semnat de Fuad Pașa, prin care libertatea presei, îngăduită de fostul domn Grigore Alexandru Ghica, era suspendată. În plus, chiar caimacamul, într-un exces de zel, se angaja ferm să nu mai permită apariția de noi ziare și să „indice” redactorilor anumite repere ce trebuiau constant publicate asemeni „unui fir conducător”. Presa unionistă a luat calea exilului, în timp ce publicațiile separatiste se bucurau de tot sprijinul și îngăduința autorităților. Ziarul „Steaua Dunării” din Iași, închis odată cu suprimarea libertății presei, a apărut cu același nume, în franceză, la Bruxelles.⁶

În acest moment a intrat în scenă Alexandru Ioan Cuza. Descendent dintr-o veche familie de dregători moldoveni din părțile Fălciului, fără mari averi, dar cu câțiva strămoși străluciți din partea Cuzeștilor, Alexandru Ioan Cuza s-a născut la 20 martie 1820, la Bârlad. Era fiul lui Ioan Cuza, ispravnic (reprezentant al domnului într-un județ sau ținut) de Fălciu și apoi de Covurlui, și al Sultanei Cozadini, dintr-o familie greco-italiană din Constantinopol. Conform uzanțelor timpului, a învățat mai întâi la Iași, în pensionul unui fost ofițer francez, Victor Cuenim, fiind coleg, printre alții, cu Mihai Kogălniceanu, Vasile Alecsandri și Costache Negri. În 1835, și-a luat bacalaureatul în litere la Paris. În anii 1837- 1839 a frecventat, o vreme, cursuri de medicină, economie și apoi de drept, fără a dobândi, însă, vreo diplomă. Cuza intrase în oștire în 1837, și-a întrerupt această carieră un timp doar pentru a merge la studii. Cuza a participat la evenimentele de la 1848 din Moldova, iar între 1849 și 1856 a îndeplinit mai multe funcții în aparatul de stat. A ocupat funcția de pârcălab în ținutul Covurlui de două ori: între 7 iunie și 19 septembrie 1856, respectiv între 14 februarie și 28 iunie 1857. Pârcălabul era reprezentant al domnitorului, avea atribuții administrative, militare și judecătorești.⁷

În timpul primului său mandat de pârcălab, la Galați au fost trimiși ca emisari de propagandă antiunionistă „un agă, un literat traducător”, colaborator al ziarului separatist „Nepărtinitorul”, Vasile Drăghici, și un

⁶ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, pp. 273-276.

⁷ Liliana Moga, *Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române*, în Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui, *Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române*. Biobibliografie, p.3.

militar - colonelul Alecu Iacovachi. Aceștia au intrat în conflict atât cu pârcălabul ținutului cât și cu comandantul garnizoanei din Galați. Comandantul garnizoanei a fost înlocuit din funcție, în timp ce Alexandru Ioan Cuza și-a depus demisia, prima dată la 9 august și a doua la 3 septembrie 1856. Între cele două demisii, pe 22 august 1856, Alexandru Ioan Cuza a trimis, de la Galați, o telegramă către caimacamul Teodor Balș, în cuprinsul căreia afirma că Unirea „este subiect de conversație generală în toate clasele, iar comentariile asupra ei sunt destul de libere”.⁸

Demisia lui Cuza a fost foarte clar argumentată: era o formă de protest împotriva „listelor schimonosite” și a schimbărilor de funcționari, realizate în lipsa sa, în acest timp el fiind trimis în misiune prin Basarabia. Cuza a trimis o copie, tradusă, a demisiei sale reprezentanților puterilor europene. Thomas Victor Place, consulul Franței la Iași, al cărui mormânt se află în cimitirul Eternitatea din Iași, îl considera pe Cuza „unul din funcționarii cei mai capabili, cei mai cinstiți și cei mai energici din țară”.

Caimacamul Toderiță Balș s-a îmbolnăvit grav pe la mijlocul lunii februarie 1857 și nu mai era capabil să-și exercite prerogativele. Deși știa că suferințele caimacamului nu puteau fi ameliorate prin niciun tratament, consulul Austriei la Iași, Rudolf Oskar Gödel Lannoy, a insistat ca Toderiță Balș să nu abandoneze conducerea țării.

La 1 martie 1857 a murit Teodor Balș. A existat o listă cu șase pretendenți examinată de Înalta Poartă, pentru desemnarea noului caimacan. Printre aceștia se număra și Alexandru Ioan Cuza.⁹ La 7 martie 1857 este numit Nicolae Vogoride în funcția de caimacan al Moldovei. Acesta fusese promovat în cadrul ierarhiei otomane, având dreptul de a îmbrăca uniformă de general de divizie turc, adică de pașă, și purta întotdeauna fesul roșu, semnul dregătorilor otomani. Vârstnicul său tată, Ștefanachi Vogoride (fost caimacan al Moldovei și bey de Samos) locuia la Constantinopol, unde încă se bucura de prestigiu și influență; una din cele 4 surori ale sale (Maria) era căsătorită cu Fotiade, la acel moment capuchehaie (reprezentatul domnitorului) a Moldovei la Constantinopol; alta (Ana) era căsătorită cu Konstantinos Musurus-Pașa, care a fost ambasadorul Turciei la Londra din 1850 până la pensionare, în 1885; Alexandru Vogoride, fratele său, era secretar al ambasadei otomane la Londra.¹⁰

⁸ Dan Râpă-Buicliu, Nicolae Vasilescu Capsali, *Date noi cu privire la atitudinea uniunii a pârcălabului Alexandru Ioan Cuza*, în Muzeul Național, III, 1976, p. 404.

⁹ Eduard Alexandru, *Victor Place-consulul francez care i-a adus pe români față în față cu Occidentul*, <https://www.amosnews.ro/arhiva/victor-place-consulul-francez-i-adus-romani-fata-fata-cu-occidentul-16-12-2003>

¹⁰ https://www.encyclopediaromaniei.ro/wiki/Cocu%C5%A3a_Conachi

Înainte de numirea pentru doua oară în funcția de pârcălab, caimacanul Nicolae Vogoride l-a ridicat în rang pe Alexandru Ioan Cuza, de la sublocotenent la maior în doar două luni (februarie - martie 1857), crezând că astfel îl va câștiga adept al cauzei sale. Evenimentele ulterioare au demonstrat că Alexandru Ioan Cuza nu a renunțat la convingerile sale democratice și unioniste.¹¹

Politica antiunionistă a continuat, la 4 mai 1857 fiind emis ordinul Departamentului de interne prin care se cerea „să se confişte şi să se distrugă orice program sau proclamaţie care avea tendinţe unioniste peste tot locul, unde s-ar găsi în ţară”.

Începând din luna februarie 1857, s-a realizat o primă redactare a listelor electorale, care au fost puse la dispoziția lui Gödel. Aceste liste au fost revizuite vreme de şase zile. Criteriul de selecție îl reprezenta opțiunea antiunionistă a alegătorilor, identificată pe baza informațiilor primite din ținuturi de la pârcălabi și a datelor furnizate de staroștii austrieci. Existau chiar cazuri cândo singură persoană era înscrisă pe mai multe liste din ținuturi diferite, în timp ce au fost constant eliminate numele unioniștilor. Practicanții profesiunilor liberale s-au bucurat de un tratament special. Sub pretextul că nu dispuneau de diplome recunoscute, au fost eliminați din listele electorale medici, avocați și alți intelectuali recunoscuți pentru opiniile pro-unioniste. Târgurile de provincie erau mai bine reprezentate electoral decât principalele orașe ale țării. Termenul prescris de Firmanul Electoral pentru primirea reclamațiilor în privința alcătuirii listelor electorale (30 de zile) a fost și el abuziv redus la jumătate.

În final, din 2.000 de mari proprietari moldoveni, au fost înscrși pe listele electorale numai 350; din peste 20.000 de proprietari mici, numai 2.264; doar 11 liber profesioniști; din 11.000 de negustori și meșteri, doar 1.190. În total, pentru orașeni și proprietari rurali, numai 4.658, în loc de 40.000. În ce îi privește pe țărani, au fost trecuți 167.000, dar cum ei votau prin delegați, numele delegaților au fost lăsate în alb spre a fi completate de guvern cu persoane ostile unirii.¹²

Tineretul moldovean era întreg pentru unire, de aceea au fost închise fosta Academie Mihăileană, transformată în 1847 în școală de limbă franceză, o școală de preoți de la mănăstirea Neamțului și 22 de școli elementare (primare).

¹¹ [Cosmin Pătrașcu Zamfirache](https://adevarul.ro/stil-de-viata/magazin/femeia-care-a-salvat-unirea-principatelor-cocuta-2334333.html), *Femeia care a salvat Unirea Principatelor. Cocuța, amanta lui Cuza, a sacrificat totul pentru viitoarea României*, <https://adevarul.ro/stil-de-viata/magazin/femeia-care-a-salvat-unirea-principatelor-cocuta-2334333.html>

¹² Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi*, Editura Albatros, 1971, p. 543.

Musurus-Paşa, ambasadorul Imperiului Otoman la Londra, îi scria lui Vogoride: „Eu nu doresc nimic altceva decât aceea să urmaţi aceeaşi cale ca şi până acum şi astfel numele vostru va deveni ilustru în Europa.”

În acest context, toastul ținut de Mihail Kogălniceanu cu ocazia unui banchet organizat la Iași, cu participarea unor importante oficialități moldovene, când a ridicat paharul pentru „realizarea unei dorinți care este astăzi în inima tuturor românilor, gaj de glorie, de putere, de întemeiere a existenței politice a patriei, Unirea Principatelor”, constituia un act de mare curaj.

Nu este de mirare că, în alegerile din Moldova, desfășurate pe 19 iulie 1857, victoria a aparținut separatiștilor. Dintre comisarii puterilor garante, însărcinați cu supravegherea desfășurării alegerilor pentru divanurile ad-hoc și a lucrărilor acestora, care sosiseră la București din martie 1857, au protestat cei ai Franței, Rusiei, Prusiei și Sardinei.¹³

În acest moment delicat pentru unioniști a intervenit soția lui Alexandru Vogoride. Ecaterina Cocuța Conachi, fiica lui Costache Conachi, descendent dintr-o familie boierească fanariotă și care ocupase înalte dregătorii în Principatul Moldovei și a Smarandei Conachi-Negri, care a murit când fetița avea doar 5 ani. Smaranda avusese mai mulți copii din prima căsătorie, unul dintre ei fiind Costachi Negri. Costache Negri, a studiat în Moldova, Rusia, Franța și Italia, a fost revoluționar pașoptist, scriitor, pârcălab de Covurlui înaintea lui Cuza (1851-1855), deputat (1857-1865), vicepreședinte al Adunării Ad-hoc din Moldova, reprezentantul Moldovei și Munteniei la Constantinopol în 1859. După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza s-a retras din viața politică. La vârsta de 17 ani, Cocuța s-a căsătorit cu Nicolae Vogoride, care răspundea de finanțele țării. Vasile Alecsandri s-a opus acestui mariaj din cauza opțiunilor politice ale mirelui. Ecaterina i-a dăruit lui Nicolae Vogoride patru copii. Alături de fratele ei vitreg, Costache Negri, Ecaterina s-a înrolat în tabăra unioniștilor. Deși mergea rar la Iași, preferând tihna Țigăneștiului natal, unde avea un castel, aceasta s-a încumetat să sustragă chiar din seiful soțului din reședința domnească un pachet cu 17 scrisori, parte a corespondenței secrete întreținute de acesta cu separatiștii. Cocuța a înmănat prețioasa dovadă lui Costache Negri, care le-a înmănat ambasadorului Franței la București, acesta le-a expediat la Bruxelles, la revista „L'Etoile de Danube”, unde au fost imediat publicate. Scandalul european a fost imens.¹⁴

¹³ *Istoria Românilor. Vol. VII, Tom I...*, p.455.

¹⁴ https://www.enciclopediaromaniei.ro/wiki/Cocu%C5%A3a_Conachi; Costel Crângan, *Eroina Unirii de la 1859. Mărturii inedite despre Cocuța Conachi, româncă fără teamă care a distrus intrigile otomanilor*, <https://adevarul.ro/stiri-locale/galati/eroina-unirii-de-la->

Cele 17 scrisori cuprindeau corespondența din perioada 3 aprilie - 30 mai 1857. Fratele lui Vogoride, Alexandru, secretar al ambasadei otomane din Londra, îl sfătuia: „să urmezi orbește pe consulul austriac, de ar fi chiar mai scârbos, și cu toate defectele sale. Trebuie să te gândești că acest om lucrează numai după instrucțiunile guvernului său și când va fi mulțumită Austria va fi mulțumită și Turcia și Anglia. Va veni în curând ziua când te vei bucura și tu de rodul muncii tale.”

Pentru a rezolva criza, Napoleon al III-lea și regina Victoria s-au întâlnit la castelul Osborne, de pe insula Wight, între 6 și 9 august 1857, însoțiți de miniștrii lor de externe. În urma discuțiilor a rezultat un compromis politic, în urma căruia Poarta a acceptat organizarea unor noi alegeri. De aici încolo, influența lui Gödel Lannoy asupra administrației interimare a slăbit considerabil, în condițiile în care caimacamul Vogoride, s-a decis în sensul unei stricte imparțialități. Noile alegeri din Moldova au dat câștig de cauză partidei naționale, unioniste.¹⁵

Deși ambele Divanuri-ad hoc, atât din Moldova cât și din Muntenia, au cerut *Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România și Prinț străin, cu moștenirea tronului, ales dintr-o familie domnitoare a Europei și ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia țării*, prin „Convențiunea pentru organizarea definitivă a Principatelor Dunărene ale Moldaviei și Valahiei”, adoptată în august 1858, se stabilea ca unirea să fie una formală, fiecare principat având câte un domnitor și propriile instituții legislative și executive. În perioada următoare au avut loc alegerile pentru Adunările Elective din fiecare principat, cele care trebuiau să aleagă, fiecare, câte un domnitor.¹⁶

După scurgerea unui an de la încheierea lucrărilor Divanului ad-hoc, Cuza a fost confirmat, prin ofisul căimăcămiei din 23 octombrie 1858, locțiitor de hatman. A făcut parte și din consiliul administrativ ce era însărcinat, printre altele, cu elaborarea unui proiect de instrucțiuni electorale care să stea la baza alegerii domnitorului. În același timp a fost ales deputat

[1859-marturii-inedite-despre-1839909.html](https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/eroina-micii-uniri-cine-a-fost-ecaterina-conachi-654424); <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/eroina-micii-uniri-cine-a-fost-ecaterina-conachi-654424>; Col. (r) dr. ing. Avădanei Constantin, *Viața uimitoare a Ecaterinei Conachi, femeia care a salvat Mica Unire din 24 ianuarie 1859*, https://www.dacoromaniaalba.ro/nr83/viata_uimitoare.htm?fbclid=IwAR236PSFFofgIpBHdZBP8qrEU1mEn64ISiLFJl2myr6RNHbjeWvp0duTDyk; Vasile Ghica, *Soarta Unirii Principatelor Române s-a decis la Țigănești, lângă Tecuci*, în „Cadran cultural”, Periodic al Ansamblului Folcloric „Busuiocul” din Bacău, Anul II, Nr. 1 (5), Ianurie-februarie 2019, pp. 3-6.

¹⁵ *Istoria Românilor. Vol. VII, Tom I...*, p.456.

¹⁶ ***, *Istoria României. Compendiu*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1969, p. 336.

și în Adunarea electivă a țării, care și-a început lucrările în ziua de 28 decembrie 1858.¹⁷

În Marea Adunare electivă a Moldovei, Partida Națională avea 33 de deputați din 50, deținând astfel controlul. Lor li se opunea Partida Conservatoare. La început au fost nu mai puțin de 38 de candidați, mulți din familii de vază: Ghica, Balș, Catargiu, Rosetti, Cantacuzino, Costachi, Mavrocordat. Favoriții conservatorilor erau fostul domn Mihail Sturdza și fiul acestuia, Grigore M. Sturdza. Mihail Kogălniceanu a afirmat iarăși dorința de unire completă a Principatelor, sub un prinț străin, alesul din acel moment având datoria de a ajuta la această realizare. A subliniat că, pentru un asemenea rol, ar fi necesar „un cetățean bun român, simplu și modest ca țara noastră”. Aceasta însemna excluderea marilor boieri. Însă, și Partida Națională era divizată, fiind propuși și Vasile Sturdza, Vasile Alecsandri, Costache Negri, Mihail Kogălniceanu, aceștia refuzând categoric. Alexandru Ioan Cuza nu era orator de talia lui Kogălniceanu, nici talentat ca Alecsandri și nu avea nici prestigiul lui Negri. Abia în seara zilei de 3 ianuarie Partida națională din Moldova, l-a desemnat candidat pe Cuza. Se povestește că în sala de la actualul Muzeu de Istorie Naturală din Iași a răsunat vocea colonelului Nicolae Pisoski, prieten cu Alexandru Ioan Cuza, care a cerut să se facă liniște, membrii Partidei Naționale certându-se pe nominalizări. Pisoski i-a făcut un semn lui Lascăr Rosetti, care a închis ușile sălii cu cheia, apoi l-a propus pe Alexandru Ioan Cuza ca domnitor. Cum unii membrii ai Partidei Naționale ezitau, Pisoski a tras sabia din teacă: „Dacă nu-l alegeți pe Cuza domn, vă tai pe toți aici!”¹⁸

Abia în ziua de 23 ianuarie, publicația vieneză „Die Presse” revine cu un articol, în care se sublinia faptul că Alexandru Ioan Cuza a câștigat alegerile din Moldova. „Masa prezidiului este așezată în centrul sălii. Pe rând, cei 49 de deputați, trec pe la masa președintelui și, cu crucea și Biblia în mâini, jură, că, de bună voie și nesilit de nimeni, îl susțin pe Cuza ca șef de stat. Așezat pe tron, omenit conform tradiției românești cu pâine și sare, noul ales primește felicitările administrației locale, ale mitropolitului, în numele Bisericii ortodoxe, ale lui Mihail Kogălniceanu, în numele Adunării Ad-hoc. În ovațiile unanime, noul ales depune jurământul de credință: „(...) în toată domnia mea voi priveghia la respectarea legilor pentru toți și în toate, uitând toată prigonirea și toată ura, iubind deopotrivă pe cel ce m-a

¹⁷ M.D.Vlad, *Rolul lui Alexandru Ioan Cuza în făurirea României moderne*, în „Studii și articole de istorie”, VI/1964, p.99.

¹⁸ <https://adevarul.ro/stiri-locale/botosani/mos-pisoi-pisoski-ofiterul-din-botosani-care-1600530.html>, Cosmin Pătrașcu Zamfirache, „Moș PISOI”-Pisoski, ofițerul din Botoșani care l-a făcut domnitor pe Cuza: „Dacă nu-l alegeți domn vă tai pe toți aici!”

iubit și pe cel ce m-a urât, neavând dinaintea ochilor decât binele și fericirea nației române. (...)”¹⁹

Pe 4 ianuarie 1859 a fost adresată încă o moțiune Puterilor garante pentru a li se cere să împlinească dezideratul unirii sub un principe străin, iar acest document l-a semnat și Cuza, deși știa că în ziua următoare alegerea sa era asigurată.

Mousourosa împărtășit o teorie a sa ministrului de externe austriac, Rudolf Apponyi: „alegerea colonelului Cuza nu este ultimul cuvânt al partidului unionist din Moldova. Acest partid vrea să aștepte rezultatul alegerii din Valahia.

Dacă alegerea va cădea asupra unui unionist mai cunoscut, Cuza își va da demisia și atunci va fi numit în locul său același personaj care va fi ales și în Valahia, pentru a face astfel o demonstrație răsunătoare în favoarea Unirii.”²⁰

Adunarea electivă din București și-a deschis lucrările la 22 ianuarie 1859. Încă din prima zi, mii de oameni, mobilizați de tinerii unioniști (încă de la 1848 exista și o mișcare populară condusă de revoluționari, cum ar fi frații Ion Constantin și Dimitrie Brătianu, care văzuseră cum se face o revoluție la Paris și știau să apeleze la mase) se adunaseră în fața clădirii unde avea loc adunarea, clădire situată pe Dealul Mitropoliei.

Erau prezenți tăbăcari, măcelari, meseriași, negustori, țărani din satele județelor Ilfov și Dâmbovița, elevi ai claselor superioare și ai învățământului de specialitate. Mulțimea manifesta vehement împotriva partidei conservatoare, care susținea alegerea lui Gh. Bibescu. Relata un martor ocular: „Poporul nu mai prezenta o adunare de oameni, ci o mare vie ale cărui valuri abia se putea mișca și care amenința să năvălească pe uși și pe ferestre, în Cameră, ca să-și susțină drepturile și principiul său.”

În această atmosferă, în noaptea de 23/24 ianuarie, deputații partidei naționale au convocat o ședință la hotelul „Concordia” unde au hotărât să propună Adunării ca domn al Țării Românești tot pe Alexandru Ioan Cuza. În dimineața zilei de 24 ianuarie, la ora 11, reprezentanții partidei naționale au propus ținerea unei ședințe secrete pentru desemnarea candidatului. Propunerea făcută de Vasile Boerescu în persoana lui Alexandru Ioan Cuza a fost acceptată, în unanimitate, deputații conservatori fiind nevoiți să

¹⁹Lucian Giura, *Știri din presa austriacă referitoare la Unirea Principatelor Române*, în „Transilvania”, 1/2009, p. 12

²⁰Diana Dumitru, *Marea Britanie și unirea Principatelor Române (1856-1859)*, Editura Pontos, Chișinău, 2010, p. 133.

cedeze voinței poporului. Trecându-se la vot, toate cele 64 de buletine purtau numele celui ales la 5 ianuarie în Moldova.²¹

O parte dintre deputații conservatori au mărturisit consulului austriac Eder, chiar în seara zilei de 24 ianuarie, că, dacă nu ar fi votat pentru Cuza, „erau convinși că nu ar fi părăsit în viață sala de ședințe”.²²

Consulul englez de la Iași, Henry A. Churchill, remarcă la noul principe, în raportul său din 27 ianuarie 1859, „calități care l-au situat deasupra oricărui alt candidat de pe liste. Reputația sa este a unui om cinstit și sincer, cu o judecată bună și cu fermitate de caracter”.²³

Contele Camillo Cavour, prim ministru al Sardiniei, i-a spus lui Vasile Alecsandri, reprezentantul diplomatic al Principatelor Unite la Torino, cu prilejul întâlnirii lor din 1859: „Unirea Principatelor și consultarea votului poporului este începutul unei ere noi în sistemul politic al Europei.

Ele vor pregăti, prin triumful lor, unirea tuturor italienilor într-un singur corp, căci astăzi nimeni nu se poate împotrivi, ca faptul minunat ce s-a îndeplinit la poalele Carpaților, să se realizeze și la poalele Alpilor”. Ministrul de externe austriac, Rudolf Apponyi, într-o discuție cu soția lui Napoleon al III-lea, care susținea cu fermitate că Principatele Române vor Unirea – „aceasta este voința națională. Se vrea Unirea” –, a replicat: „Doamnă, vor independența și pentru a ajunge acolo au votat pentru Unire”.²⁴

Cuvintele lui Mihail Kogălniceanu, într-un discurs celebru din 1863, în fața Parlamentului: „Unirea este actul energic al întregii națiuni române și, de aceea, nici chiar domnitorului nu-i recunosc și nu-i voi da vreodată dreptul acesta de a zice că el a făcut singur unirea. Unirea națiunea a făcut-o.”²⁵

²¹ Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, pp. 547-548.

²² Dumitru Ivănescu, *Diplomați străini despre Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor*, în *Revista Arhivelor*, Anul LX-Vol. XLV, Nr. 4/1983, p. 371.

²³ Dr. Maria Georgescu, Alexandru Ioan Cuza - artizan al României moderne, în „*Revista arhivelor*”, LXV, 1-2/2003, p. 260, (pp.257-264).

²⁴ Dumitru Ivănescu, *Complotul polonez din 1859 împotriva lui Al.I. Cuza*, în „*Zargidava*”, 9/2010, p. 67.

²⁵ Dan Berindei, *Reforme din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza*, în „*Studii și articole de istorie*”, XVII/1972, p. 26.

**ALEXANDRU IOAN CUZA:
CONTROVERSIES AND HISTORICAL REALITY**

-abstract-

Key Words: union, Romanian Principalities, diplomacy, Alexandru Ioan Cuza.

In the context of the events that ended with the union of the Romanian Principalities, the career of Alexandru Ioan Cuza experienced an accelerated evolution, a fact that was documented and analyzed both in the era and in historiography.

BIBLIOGRAFIE

a) Lucrări

***, *Istoria României. Compendiu*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1969.

Academia Română. Secția de Științe Istorice și Arheologie, *Istoria Românilor*. Vol. VII, Tom I. *Constituirea României moderne (1821-1878)*, Coordonator: Acad. Dan Berindei, Editura Enciclopedică, București, 2003.

Ciubotaru, Iulian Marcel, *Correspondența principelui Alexandru Ioan Cuza reflectată în fondul de manuscrise al Bibliotecii Județene „Gh. Asachi” Iași*, Editura Asachiana, Iași, 2018.

Dumitru, Diana, *Marea Britanie și unirea Principatelor Române (1856-1859)*, Editura Pontos, Chișinău, 2010.

Figes, Orlando, *Crimeea. Ultima cruciadă*, Editura Polirom, 2019.

Giurescu, Constantin C., Giurescu, Dinu C. *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, Editura Albatros, 1971.

Ichim, Aurica, Ciubotaru, Mircea, Iftimi, Sorin (coordonatori), *Doamna Elena Cuza - Un destin pentru România*, Iași, Palatul Culturii, 2011.

Mușat, Mircea, Ardeleanu, Ion, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.

b) Articole

Apostol, Cornelia, *Decorații străine conferite domnitorului unirii, Alexandru Ioan Cuza*, în „Muzeul Național”, 3/1976, pp. 421-426.

Berindei, Dan, *Reformele din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza*, în „Studii și articole de istorie”, XVII/1972, pp. 25-31.

Georgescu, Maria, *Alexandru Ioan Cuza - artizan al României moderne*, în „Revista arhivelor”, LXV, 1-2/2003, pp. 257-264.

Ghica, Vasile, *Soarta Unirii Principatelor Române s-a decis la Țigănești, lângă Tecuci*, în „Cadran cultural”, Periodic al Ansamblului Folcloric „Busuiocul” din Bacău, Anul II, Nr. 1 (5), Ianurie-februarie 2019, pp. 3-6.

Giura, Lucian, *Știri din presa austriacă referitoare la Unirea Principatelor Române*, în „Transilvania” 1/2009, pp. 10-15.

Ivănescu, Dumitru, *Complotul polonez din 1859 împotriva lui Al.I. Cuza*, în „Zargidava”, 9/2010, pp. 67-72.

Ivănescu, Dumitru, *Diplomați străini despre Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor*, în „Revista Arhivelor”, LX, Nr. 4/1983, pp. 361-373.

Moga, Liliana, *Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române*, în Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” Vaslui, *Alexandru Ioan Cuza și Unirea Principatelor Române. Biobibliografie*, pp. 2-9.

Prodan, Dan, *Etapele bibliografiei binomiale Alexandru Ioan Cuza - unirea din 1859 (I)*, în „Acta Moldaviae Septentrionalis”, VII-VIII / 2008-2009, pp.157-167.

Rîpa-Buicliu, Dan, Vasilescu Capsali, Nicolae, *Date noi cu privire la atitudinea unionistă a pîrcălabului Alexandru Ioan Cuza*, în „Muzeul Național”, 3/1976, pp. 403-405.

Vlad, M.D., *Rolul lui Alexandru Ioan Cuza în făurirea Romîniei moderne*, în „Studii și articole de istorie”, VI/1964, pp. 93-114.

c) Surse on-line

Eduard Alexandru, *Victor Place-consulul francez care i-a adus pe români față în față cu Occidentul*, <https://www.amosnews.ro/arhiva/victor-place-consulul-francez-i-adus-romani-fata-fata-cu-occidentul-16-12-2003>

Col. (r) dr. ing. Avădanei Constantin, *Viața uimitoare a Ecaterinei Conachi, femeia care a salvat Mica Unire din 24 ianuarie 1859*, https://www.dacoromania-alba.ro/nr83/viata_uimitoare.htm?fbclid=IwAR236PSFFofgIpBHdZBP8qrEU1mEn64ISiLFJl2myr6RNHbjeWvp0duTDyk;

Costel Crângan, *Eroina Unirii de la 1859. Mărturii inedite despre Cocuța Conachi, româncea fără teamă care a distrus intrigile otomanilor*, <https://adevarul.ro/stiri-locale/galati/eroina-unirii-de-la-1859-marturii-inedite-despre-1839909.html>;

<https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/eroina-micii-uniri-cine-a-fost-ecaterina-conachi-654424>;

https://www.enciclopediaromaniei.ro/wiki/Cocu%C5%A3a_Conachi;

Andreea Lupșor, *Războiul Crimeii, o greșeală sau un conflict hotărâtor pentru soarta Europei ?*, în <https://historia.ro/>

Alexandra Șerban, *Ciocrirea imperiilor: Războiul Crimeii (1853-1856) în fotografii*, în <https://historia.ro/>

The Project Gutenberg eBook of Passages from the English Notebooks, Complete; <https://www.gutenberg.org/cache/epub/7878/pg7878-images.html>

Cosmin Pătrașcu Zamfirache, „*Moș PISOI*”-Pisoski, ofițerul din Botoșani care l-a făcut domnitor pe Cuza: „Dacă nu-l alegeți domn vă tai pe toți aici!” <https://adevarul.ro/stiri-locale/botosani/mos-pisoi-pisoski-ofiterul-din-botosani-care-1600530.html>,

Cosmin Pătrașcu Zamfirache, *Femeia care a salvat Unirea Principatelor. Cocuța, amanta lui Cuza, a sacrificat totul pentru viitoarea României*, <https://adevarul.ro/stil-de-viata/magazin/femeia-care-a-salvat-unirea-principatelor-cocuta-2334333.html>